

Dorota Czajkowska, Radosław Stróżyk

Zapiski bibliograficzne

Przegląd Historyczno-Wojskowy 16 (67)/3 (253), 223-226

2015

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

W zaprezentowanym zbiorze dokumentów poświęconych polskiej dyplomacji wojskowej w latach 1918–1945 nieco ponad połowę stanowią podstawowe instrukcje ogólne, szczegółowe oraz specjalne, zaprezentowane w liczbie 25 oraz 11 rozkazów ministra spraw wojskowych. Przykładowe instrukcje osobowe i pisma dotyczące organizacji służby – odpowiednio w liczbie 19 i 12, jedynie uzupełniają ten zbiór. Spośród 69 dokumentów, 60 zostało wytworzonych przed wybuchem II wojny światowej. Redaktorzy słusznie uznali, że pierwszy tom powinien zawierać najważniejsze akty normatywne. Z tego właśnie powodu błędem nie jest również zaprezentowanie zaledwie 9 dokumentów wytworzonych w latach 1939–1945. Służba w dalszym ciągu funkcjonowała na podstawie przedwojennej instrukcji ogólnej, a pewnych modyfikacji dokonywano wyłącznie w treściach instrukcji osobowych.

Być może nieco lepszym rozwiązaniem byłoby umieszczenie instrukcji osobowych i części korespondencji dotyczącej konkretnych placówek w kolejnych tomach serii, a w omawianym tomie zaprezentowanie większej liczby dokumentów normujących funkcjonowanie wojskowej służby dyplomatycznej. Mimo drobnych niedoskonałości publikacja ma ogromną wartość dla badaczy dziejów polskiej dyplomacji wojskowej.

Reasumując, należy pogratulować DWSZ MON, CAW, CBW, AAN oraz IPiMS wartościowej inicjatywy, a kolegium redakcyjnemu, redaktorom tomu i współpracownikom efektów wykonanej pracy. Pozostaje zatem mieć nadzieję, że kolejne tomów ukazą się nie tylko szybko, ale i na porównywalnym poziomie merytorycznym i edytorskim.

Robert Majzner

ZAPISKI BIBLIOGRAFICZNE

Jarosław Wróblewski, *Zoskowiec*, Fronda, Warszawa 2015, 448 s.

Książka Jarosława Wróblewskiego powstała na podstawie rozmów z Henrykiem Kończykowskim ps. „Halicz”. *Zoskowiec* to nie tylko zapis wspomnień bohatera obejmujących lata przedwojenne, okres okupacji niemieckiej, Powstania Warszawskiego, a także pierwsze lata powojenne. Do opowieści „Halicza” autor

– mianowanie i wysłanie, L.dz. 34.tj./25.Z.P. z 8 I 1926 r.; sygn. I.303.4.156, Departament Lotnictwa MSWojsk, Projekt instrukcji dla wojskowej służby dyplomatycznej, L. 867/28.Lotn.Inf. Tjn z 22 XII 1928 r.

dodał tło historyczne, wzbogacił jego wspomnienia o batalionie „Zośka” relacjami innych jego żołnierzy, zamieścił kalendarium działań zbrojnych tego oddziału oraz powstańczą kroniką plutonu „Felek”, w którego szeregach walczył Kończykowski.

Autor w interesujący sposób przedstawił przełomowe momenty w życiu zarówno głównego bohatera, jak i narodu polskiego. „Halicz” wspomina dramatyczne wydarzenia, w których uczestniczył, dlatego wybuch wojny, okupacja, konspiracja, dywersja, mały i wielki sabotaż czy też Powstanie Warszawskie nabierają nowego charakteru i znaczenia.

Treść książki została ujęta w pięciu rozdziałach. W pierwszych dwóch autor przedstawił rodzinę Kończykowskiego, jego dzieciństwo i młodość, atmosferę dwudziestolecia międzywojennego oraz przedwojennej Warszawy. Następnie opisał wybuch II wojny światowej, lata okupacji i przebieg Powstania Warszawskiego. W zamieszczonej relacji „Halicz wspomina m.in. transport broni dla powstańców, walki na Woli, zdobycie obozu koncentracyjnego „Gęsiówka”, obronę kościoła i szpitala św. Jana Bożego oraz walki na przyczółku czerniakowskim ramię w ramię z przybyłymi zza Wisły żołnierzami armii Berlinga. „Zośkowiec” wyjaśnił, jaką funkcję pełniły kanały w odwrócenie powstańczych wojsk ze Starego Miasta, a także przedstawił okrucieństwo niemieckiego okupanta. W ostatnim rozdziale Wróblewski opisał losy bohatera w powojennej Polsce, m.in. pobyt w więzieniu za rzekome zbrodnie przeciwko narodowi polskiemu.

Pracę ubogacają niepublikowane dotychczas fotografie z okresu II wojny światowej, fotokopie gazet, plakatów, ulotek i nieznanymi dokumenty z archiwum IPN (m.in. wspomnień „Halicza”), szkic terenów walk baonu „Zośka”, a także pierwszy raz drukowane wierszyki i rysunki autorstwa Jana Rodowicza „Anody”. Książkę kończą wywiady z Henrykiem Kończykowskim i jego synem Andrzejem Jerzym.

Należy podkreślić, że książka jest bardzo ładnie wydana (duży format, kredowy papier i dobrej jakości fotokopie, solidna oprawa). Praca została uhonorowana tytułem Książki Historycznej Roku 2014.

Marek Jedynak, *Niezależni kombatanci w PRL. Środowisko Świętokrzyskich Zgrupowań Partyzanckich Armii Krajowej „Ponury”–„Nurt” (1957–1989)*, Barbara; IPN, Kielce–Kraków 2013, 565 s.

Marek Jedynak, autor książki pt. *Niezależni kombatanci w PRL*, jest historykiem, doktorem nauk humanistycznych, pracownikiem archiwum Delegatury Instytutu Pamięci Narodowej w Kielcach. W swej pracy analizuje dzieje najstarszego i przez wiele lat jedyne zorganizowanego i niezależnego od Związku Bojowników

o Wolność i Demokrację (ZBoWiD) środowiska byłych żołnierzy Zgrupowania Partyzanckiego AK „Ponury”, którego dowódcą był cichociemny por. (płk) Jan Piwnik „Ponury”, oraz I batalionu 2 pułku piechoty (pp) 2 Dywizji Piechoty Legionów Armii Krajowej (DP Leg AK) pod dowództwem cichociemnego por. (mjr.) Eugeniusza Gedymina Kaszyńskiego „Nurta”. W sposób zorganizowany, lecz nieformalny, kombatanci działali nieprzerwanie od 1957 do 1989 r.

Treść książki autor ujął w pięciu rozdziałach. W pierwszym przedstawił środowisko kombatantów, będące przedmiotem pracy badawczej. Omówił dzieje Zgrupowania AK „Ponury” i I batalionu 2 pp 2 DP Leg AK oraz losy żołnierzy obu oddziałów w pierwszych latach po wojnie, w tym konspirację antykomunistyczną, represje władzy ludowej oraz próby przystosowania do życia w kraju. Następnie opisał proces organizowania się byłych partyzantów kieleckich, jego przywódców i struktury oraz stosunek weteranów do nowego systemu władzy. Niezwykle ciekawym podrozdziałem jest ten, który pokazuje udział Kościoła katolickiego i religii w życiu kombatanckim. W rozdziale zatytułowanym *Długie trwanie Polskiego Państwa Podziemnego* autor opisał pierwsze upamiętnienia walk, tj. powstawanie i odsłanianie pomników i uroczystości rocznicowe. W czwartym przedstawił stosunek władz PRL do ruchu kombatanckiego byłych żołnierzy AK z Kieleckiego, w tym m.in. działania Służby Bezpieczeństwa, prowadzone przez nią sprawy operacyjne oraz tajnych współpracowników donoszących na kolegów – partyzantów z oddziałów „Ponurego” i „Nurta”. W ostatnim rozdziale dr Jedynek omawia najważniejsze dokonania środowiska kombatanckiego oraz podsumowuje jego działalność.

Treść książki uzupełniają dwa aneksy: wykaz miejsc upamiętniających działania obydwu zgrupowań oraz kalendarium działalności grupy, bardzo obszerna bibliografia, indeksy osób i nazw geograficznych oraz zdjęcia i fotokopie dokumentów.

Dorota Czajkowska

Warszawa walczy 1939–1945. Leksykon, red. nauk. K. Komorowski, Fundacja „Warszawa Walczy 1939–1945”, Wydawnictwo Bellona, Warszawa 2014, 999 s.

Praca całościowo ujmuje wojenne i okupacyjne dzieje Warszawy. Przygotowana została przez zespół uznanych polskich historyków, m.in.: Andrzeja Chmielarza, Waldemara Grabowskiego, Grzegorza Jasińskiego, Krzysztofa Komorowskiego, Andrzeja K. Kunerta, Tomasza Szarotę i Zbigniewa Tucholskiego. Całość obszernego materiału, w układzie alfabetycznym, przedstawiono w formie 2050 haseł, zaopatrzonych w przypisy źródłowe i bibliograficzne. Materiał uzupełnił starannie

dobre ilustracje (ok. 800) miasta i jego mieszkańców w latach 1939–1945, fotografie wybranych postaci i fotokopie dokumentów oraz plany, mapy i szkice sytuacyjne (ok. 70) obrony polskiej stolicy podczas kampanii polskiej 1939 r., akcji bojowych polskiego podziemia oraz przebiegu Powstania Warszawskiego łącznie z działaniami 1 Armii Wojska Polskiego.

Dzieło kończy wykaz źródeł i opracowań (w sumie 1800 pozycji), zestawienie źródeł fotografii oraz indeks osobowy.

Radostaw Stróżyk